

Ioana MOLDOVAN

O hologramă a universului chevian sau casa cu stații

Poate nici o altă perioadă din an nu este mai potrivită pentru Cehov ca mijlocul lunii ianuarie. Tocmai de aceea, în preajma aniversării a 146 de ani de la nașterea marelui dramaturg rus și a 102 ani de la premiera „originară” de la Teatrul de Artă din Moscova, Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova a prezentat publicului spectacolul său cu **Livada de vișini**, în traducerea, adaptarea și regia lui Alexa Visarion.

Chiar înainte de ridicarea cortinei, spectatorul este invitat să parcurgă cu privirea porțiunea de scenă rămasă descoperită și care propune, prin elementele de decor, un tablou nemișcat, rigid, veșnic. Este „vama” spre lumea de dincolo... (a cortinei), o lume care se scurge încet, care se scufundă. „Dincolo” începe cu

un râu pe malul căruia un dulap vechi, centenar, stă răsturnat și pe sfert înghițit de apă. Lucrat cu siguranță în lemn de vișin, mobila seamănă cu o luntre ancorată vremelnic la mal; luntrea lui Caron pare să fie, de vreme ce în chiar primul moment al spectacolului, copilul Grișa iese la suprafață din același râu în care se înecase cândva.

De ce compune Alexa Visarion acest „prolog“ șocant? Pentru că nimic nu explică mai bine existența unei societăți dezmembrate, fără substanță, ca apariția *fantomelor* pe scenă. Și am folosit pluralul, pentru că Grișa este întâmpinat de Firs. Bătrânul lacheu este un spectru în devenire. Cunoscător al vechilor rânduieli, el devine de prisos prezentului.

La ridicarea cortinei, alte fantome ni se dezvăluie. De diverse mărimi și acoperite cu cearșafuri albe, mobilele populează un spațiu rece, pătruns parcă de bruma și frigul de afară, căzute peste vișinii albi, în floare – fantomele vegetale.

În acest peisaj, Ranevskaia este doar o ilustrată parfumată, dintr-o altfel de lume. Venirea ei provoacă o întoarcere în trecut, iar casa își trăiește alături de ea ultimele clipe de „viață“. Regizorul rememorează aproape identic, în două momente diferite, clipele fericite din acel spațiu de vis – „camera copiilor“. Gaev și Ranevskaia, frate și soră, într-un joc ce sugerează nevoia de întreg, străbat spațiul sprijiniți de grumazul unui căluț din lemn, cândva înaripat, dar care acum cu greu mai poate să-și miște unicul membru acoperit de pene. La început, gestul înseamnă speranța într-o salvare, de vreme ce mânuitorii animalului „supranatural“ sunt împreună, din nou; în final însă este aidoma unui ritual anamnetic, un ultim efort de aducere-aminte a tot ceea ce-a fost și nu se mai poate întoarce.

Regizorul Alexa Visarion a optat pentru un Lopahin foarte tânăr, tocmai pentru a-l face de neoprit în demersul său. Este omul modern: „cu vestă albă și pantofi galbeni“, conectat la prezent și vizionar. De asemenea, s-a simțit o reorientare a conținutului său afectiv spre Ranevskaia, Varia fiind de la început percepută ca un înlocuitor ieftin, dispensabil. Textul cehovian a fost exploatat astfel cu mare finețe, încercând să se sugereze o eventuală pasiune timpurie nepermisă a lui Lopahin pentru doamna casei. Conștientă sau nu, Liubov i-a „dăruit“ un moment de căldură sufletească după un episod traumatizant din adolescența sa de mujic. Această atmosferă de pasiune înăbușită a fost susținută aproape în întregime de către Sorin Leoveanu, un Lopahin mânat de delirul puterii. Gabriela Baciu este însă o Ranevskaia confuză, animată de delirul milei.

De cealaltă parte, doi bufoni la vârste diferite: Gaev și Trofimov; sunt oameni care nu-și găsesc locul în lume: un veșnic copil și un pururea student. Într-o formă a artei care conține viața reflectată și revelată aproape în clipa imediat următoare mișcării ei, Valer Dellakeza a reușit să traducă scenic „complexul“ Gaev.

Aplauze pentru Ilie Gheorghe care și-a împărțit sufletul de artist la două personaje: bătrânul Firs și guvernanta Charlotta Ivanovna. Cele două creații scenice, total diferite, au fost o ispititoare invitație la o percepție deschisă, cu căutări și înțelesuri noi. Firs este ruina, simbolul a ceea ce s-a pierdut. Uitat în casa goală, bătrânul caută un loc al timpului său, al lui. Dulapul centenar devine poarta spre acel „ieri“, când toate problemele păreau departe. O dată

intrat în dulap, mobila începe să se transforme, să fie una cu pământul, devenind un sicriu robust peste care crește vegetație, o viitoare livadă. De cealaltă parte, Charlotta este un scamator androgin, repezit(ă) și cu toane. Cu siguranță personajul este unul dintre cele care, în opinia autorului, dă claritate genului: în 1903 Cehov îi scria lui Nemirovici-Dancenکو: „[...] greu din cale-afară de greu a fost actul al doilea, dar după câte mi se pare n-a ieșit rău. Piesa va fi o comedie [...]“.

Ania a fost gândită de către regizor în linii vii, ample, pure dar deloc naive. În fond, ea este prima care se rupe de livadă fără regrete. Alege să-l iubească pe Trofimov și nu mai are timp și pentru vișini. Interpretarea Oanei Bineată a încercat surprinderea universul feminin în procesul de maturizare afectivă.

Decorul, splendoare vizuală a formelor, conceput de Viorel Petrișoară-Stegaru, a fost un „actor“ omniprezent al spectacolului. Gândit pe mai multe planuri, a reușit să focalizeze și să strămute acțiunea fără efort. Brâul exterior, în semicerc, alcătuit din scânduri suspendate, este o soluție strălucită pentru departajarea spațiului: când coridor al bătrânei case, când drum ce șerpuiește pe câmp, iar în final, granița unui „no men's land“. Cel mai spectaculos element de decor a fost însă un candelabru imens, suspendat – cartea de vizită al unui trecut bogat, luminos și fastuos.

Două momente impresionante au marcat regizoral testamentul dramaturgic cehovian: anunțarea noului proprietar al livezii la balul de mâna a doua organizat de familie și plecarea acestora din casă. Lopahin, îmbătat de alcool, emoție și reușită, începe să danseze frenetic pe ringul de dans obișnuit numai cu buna societate. Mujicul în frac se descaltă și se dezlănțuie, bătătorind podeaua. Este gestul suprem de supunere al celor din jur, obligați să-i urmărească „spectacolul“; noul stăpân poate face orice la noua adresă. Sorin Leoveanu, un actor posedat de personajul său, sub bagheta lui Alexa Visarion a impresionat prin sensibilitatea artistică și forța cu care și-a condus rolul.

Momentul final însă poartă în sine esența schimbării ireversibile: casa este golită până la limita existenței sale fizice. Pantalonii scenei sunt coborâți violent, lăsând privirii un hău imens peste care cortina de fier, cu zgomotul ei metalic, trimite la buldozerele sub ale căror șine acel univers va fi redus la o fină peliculă de praf.

Regizorul Alexa Visarion a abordat *Livada de vișini* într-o notă aproape darwinistă: cineva a luptat și a reușit; iar cei care nu au supraviețuit social, trebuie să sperăm că măcar au devenit mai buni. Reinterpretarea textului într-o nouă traducere și adaptare, concepția regizorală, viziunea scenografică, originalitatea unor propuneri actoricești fac din spectacol o reușită, o hologramă a universului cehovian.

Teatrul Național „Marin Sorescu“ din Craiova – Livada de vișini de A. P. Cehov. Traducerea, adaptarea, concepția sonoră și regia: Alexa Visarion; decorurile: Viorel Penișoară-Stegaru; costumele: Lia Dogaru; asistent regie: Hariclea Nicolau; consultant coregrafie: Anca Mândrescu. Cu: Gabriela Baci (Ranevskaia), Oana Bineată (Ania), Petra Zurba / Romanița Ionescu (Varia), Valer Dellakeza (Gaev), Sorin Leoveanu (Lopahin), Mircea Tudosă (Trofimov), Ion Colan (Simeon-Pișcik), Ilie Gheorghe (Charlotta Ivanovna), Cosmin Rădescu (Epihodov), Anca Dinu / Corina Druc (Duniașa), Ilie Gheorghe (Firs), Adrian Andone (Iașa), Ștefan Mirea (un trecător), Raluca Păun (o fată în casă), Alexandru Camen (Grișa), Constantin Sârbu și Lili Sârbu (aparitii episodice). Data premierei: 15 ianuarie 2006.